

Ivan Klinec: Digitálna ekonomika - svetové trendy a perspektívy rozvoja na Slovensku

Začiatok 21.storočia je výrazne poznamenaný bezprecedentným rozvojom celosvetovej pavučiny siete Internet a jeho postupnou premenou z informačnej a komunikačnej siete na základnú a nosnú sieť vytvárajúcej sa globálnej svetovej ekonomiky. Svet prechádza od vyhľadávania a prenosu informácií prostredníctvom Internetu k digitalizácii základných funkcií ekonomiky v národnom i globálnom meradle. Vytváranie digitálnej ekonomiky sa pomaly stáva motorom ekonomického rastu a rozvoja vyspelých priemyselných krajín, v prvom rade však najsilnejšej ekonomiky sveta vytvárajúcej sa informačnej spoločnosti, a to USA. Krajiny, ktoré nebudú schopné zachytiť trend digitalizácie ekonomiky a najmä jej základných funkcií, sa budú začiatkom dvadsiateho storočia stále viac ponárať do bahna ekonomických a sociálnych problémov a stále hlbšie budú zostupovať do oblastí, ktoré charakterizuje nekonkurencieschopnosť, nezamestnanosť, chudoba, sociálne a politické napätie a sociálne krízy.

Digitálna ekonomika - nový motor ekonomického rozvoja

Rozvoj celosvetovej pavučiny Internet je dnes neoddeliteľne spojený so vzrastom digitálnej ekonomiky a elektronického obchodu. Internet a moderné informačné technológie umožňujú stále vo väčšej miere digitalizáciu základných funkcií ekonomiky a prevedenie neustále rastúceho počtu ekonomických činností do digitálnej podoby. Do oblasti kyberpriestoru (cyberspace) sa dnes presúvajú nielen obchodné operácie, ale aj napríklad vytváranie hrubého domáceho produktu či vytváranie pracovných miest. Podľa generálneho riaditeľa Svetovej obchodnej organizácie (WTO) Renata Ruggiera Internet a elektronický obchod neznamenia iba nové technológie, nové distribučné siete alebo nové služby, ale v určitom zmysle možno o nich hovoriť ako o novom druhu globálneho hospodárskeho systému, ktorý smeruje k vytvoreniu bezhraničného svetového trhu. Okrem prehlbujúcej sa svetovej hospodárskej vzájomnej závislosti, ktorú charakterizuje to, že štvrtina svetovej

produkcie sa vyváža, vzrastá taktiež globálna technologická previazanosť, uvádza Ruggiero.

Podľa hlavného poradcu amerického prezidenta pre informačné technológie Iru C. Magazineru, vynárajúca sa digitálna ekonomika, má potenciál stať sa motorom rastu svetovej ekonomiky v ďalšej štvrtine nastupujúceho storočia, pravdaže za predpokladu vytvorenia zodpovedajúcich právnych rámcov. Craig Barrett, nový šéf firmy Intel, najväčšieho svetového výrobcu čipov, tvrdí, že elektronický obchod prinesie v priebehu budúcich desiatich rokov miliardové hodnoty, avšak iba v prípade, keď krajiny, ktoré sa na ňom chcú podieľať, budú investovať do infraštruktúry informačných technológií.

Podpora rozvoja digitálnej ekonomiky je jednou z priorít súčasnej vlády USA. Americký viceprezident Albert Gore v tejto súvislosti vyhlásil, že obchod a komercia prostredníctvom Internetu sa každoročne zdvojnásobujú až strojnásobujú a v priebehu niekoľkých rokov Internet bude generovať stovky miliárd dolárov v predaji tovarov a služieb. Upozornil tiež, že ak vytvoríme prostredie, v ktorom elektronický obchod bude prevládať, potom každý počítač môže byť oknom do každého biznisu, veľkého alebo malého, kdekoľvek na svete.

Americká vláda prijala dva strategické programové dokumenty týkajúce sa podpory rozvoja digitálnej ekonomiky a elektronického obchodu. Sú to **Rámce pre globálny elektronický obchod (A Framework for Global Electronic Commerce)** a **Vynárajúca sa digitálna ekonomika (The Emerging Digital Economy)**. Obidva tieto dokumenty sú stavané tak, aby podporili rozvoj digitálnej ekonomiky a elektronického obchodu a umožnili digitálnej ekonomike stať sa motorom rozvoja ekonomiky USA i svetovej ekonomiky v priebehu prvej štvrtiny nastupujúceho dvadsiateho storočia. V správe Vynárajúca sa digitálna ekonomika sa uvádza, že:

- prenosy dát po sieti sa zdvojnásobujú každých 100 dní,
- elektronický obchod dosiahne v roku 2020 objem 300 miliárd dolárov,
- viac ako 100 miliónov ľudí je dnes pripojených k Internetu on-line,
- digitálna ekonomika predstavuje v súčasnosti 8% HDP.

Podpora rozvoja digitálnej ekonomiky a elektronického obchodu

Správa Vynárajúca sa digitálna ekonomika obsahuje nasledujúce kroky, ktoré americká vláda považuje za potrebné podporiť pre podporu rozvoja digitálnej ekonomiky a Internetu:

1. Vlády musia umožniť elektronickému obchodu rast v prostredí poháňanom trhmi a nepochovať ho reguláciami, daňami a cenzorstvom. Aj keď vládne akcie nie sú schopné zastaviť rast elektronického obchodu, pokiaľ sú narušujúce, môže dôjsť k výraznému narušeniu jeho rastu.
2. Kde je to možné, pravidlá pre Internet a elektronický obchod by mali pochádzať z privátnych oblastí, a nie z vládnych regulácií.
3. Vlády majú podporovať vytváranie predvídateľného právneho prostredia pre obchodovanie cez Internet, ale musia vykonávať túto úlohu v nebyrokratickom štýle.
4. Väčšia konkurencia v telekomunikáciách by mala byť podporovaná tak, aby služby s vysokou prenosovou schopnosťou boli poskytované do domácnosti a kancelárií po celom svete a aby nový trh vysielania, telefónov a Internetu pracoval na základe konkurencie a voľby zákazníkov viac než na základe vládnych regulácií.
5. Nemalo by existovať diskriminujúce daňové zaťaženie pre obchodovanie cez Internet.
6. Internet by mal fungovať ako prirodzený globálny trh bez umelých bariér vytýčovaných vládami.

Správa sa tiež zmieňuje o nutnosti vybudovania potrebného trhu pracovných príležitostí nutných pre digitálnu ekonomiku. Správa predpokladá, že budú potrebné milióny nových pracovných miest, pokiaľ budú trendy pokračovať tak, ako bolo

predpovedané. Ale predpokladá tiež, že milióny pracovných miest budú musieť byť zrušené.

Stav a perspektívy digitálnej ekonomiky vo svete a na Slovensku

Najvýraznejší rozvoj digitálnej ekonomiky v celosvetovom meradle v súčasnej dobe prebieha v USA. Samozrejme tam sa to deje pod patronátom vlády a priamo prezidenta a viceprezidenta. Západná Európa za rozvojom digitálnej ekonomiky v USA výrazne zaostáva a stredná východná Európa vrátane Slovenska akoby na rozvoj digitálnej ekonomiky a informačnej spoločnosti rezignovali. Súčasnú narastajúce problémy ekonomík v rastúcom počte štátov prakticky všetkých regiónov sveta sú dosť výrazne spojené so zaostávaním týchto krajín v rozvoji informačnej spoločnosti a tiež aj so zmeškaním nového civilizačného rýchliku digitálnej ekonomiky.

Podľa štúdie IDC (International Data Corporation), bolo na svete koncom roku 1998 pripojených na Internet asi 100 miliónov ľudí a v roku 2002 by to malo byť dokonca 320 miliónov. Aj keď veľká väčšina ho bude používať na surfovanie, získavanie informácií a prenos e-mailov, očakáva sa nárast počtu tých, ktorí ho budú využívať na elektronické obchodovanie. V roku 1997 ich bolo 26 % a ich podiel do roku 2002 vzrastie na 40 %. To znamená, že na obchodné účely ho teraz využíva asi 18 miliónov užívateľov a v roku 2002 to podľa IDC bude 128 miliónov.

IDC tiež uvádza údaje o technologickej medzere Európy za USA. Podľa IDC elektronický obchod cez Internet prevádza 61 % užívateľov v USA oproti 47 % v Európe. Počet domácností s prístupom na Internet dosahuje v USA 18 % oproti 5,5 % v Európe. Celkové výdaje na informačnú technológiu dosahujú v USA hodnoty 320 miliárd dolárov oproti 196 miliardám dolárov v Európe. Celkové výdaje na telekomunikačné služby sú v USA 230 miliárd dolárov oproti 182 miliardám v Európe a domácnosti vybavených personálnymi počítačmi je v USA 46 % oproti 24 % v Európe.

O zaostávaní ostatných krajín sveta za USA hovoria aj údaje o pripojení on-line na Internet publikované agentúrou NUA Ltd. Celosvetovo je on-line pripojených 275 miliónov ľudí, z toho v Európe 71,99 miliónov, v USA a v Kanade 136,06 miliónov, v Ázii a Pacifiku 54,90 miliónov, v južnej Amerike 8,79 miliónov, na Strednom východe iba 1,29 milióna a v Afrike iba 2,46 milióna ľudí. Podľa uvedených údajov

v USA bolo v júli 1999 napojených 106,3 milióna užívateľov, čo je 39,37 % populácie, v máji 1999 to bolo 101 miliónov užívateľov, teda 37,4 % populácie, v auguste 1998 napojených 79 miliónov užívateľov teda 30 % populácie, vo februári 1998 to bolo 62 miliónov teda 23 % populácie, v novembri 1997 56 miliónov teda 21 % populácie, v júni 1997 51 miliónov teda 19,17 % populácie, v roku 1995 to bolo 18 miliónov čo bolo vtedy 6,7 % populácie. V Kanade bolo v júni 1999 napojených 12,7 milióna užívateľov teda 42,3 % populácie, v januári 1999 bolo napojených 6,3 milióna užívateľov, čo bolo 32,7 % populácie, v marci 1998 bolo napojených on-line 8,9 miliónov, čo je 31 % populácie. V Európe bolo napr. na Islande vo februári 1998 napojených 121 630 užívateľov, čo je 45 % populácie, v Nórsku v septembri 1999 bolo napojených 1,83 milióna užívateľov, čo je 41,33 % populácie, v novembri 1997 bolo napojených 1,4 milióna užívateľov, čo je 32,5 % populácie, vo Švédsku 3,95 miliónov v decembri 1999, čo je 44,33 % populácie, 2,4 milióna v máji 1998, čo bolo 27 % populácie, vo Fínsku to bolo v máji 1998 1,79 %, čo je 35 % populácie, vo Veľkej Británii v decembri 1999 to bolo 13,98 milióna užívateľov, čo bolo 23,65 % populácie, v decembri 1997 7,2 milióna, čo bolo 12,8 % populácie, v Nemecku v marci 1998 6,1 milióna, čo bolo 7,3 % populácie, vo Francúzsku bolo v júli 1999 napojených 6,2 milióna, čo bolo 12,9 % populácie, v decembri 1997 3,8 milióna, čo bolo 6,5 % populácie, na Slovensku bolo v septembri 1998 napojených 510 000 užívateľov, čo je 9,5 % populácie, v novembri 1997 to bolo 190 000 užívateľov, čo bolo 5 % populácie, v Českej republike bolo v novembri 1999 napojených 292 000 užívateľov, čo bolo 2,84 % populácie, v septembri 1997 200 000 užívateľov, čo bolo 1,9 % populácie a napr. v Rusku v decembri 1999 bolo on-line pripojených 5,4 miliónov užívateľov, čo bolo 3,69 % populácie, v júli 1998 bolo on-line pripojených 1 milión užívateľov, čo bolo iba 0,67 % populácie.

Vidíme teda výrazne zaostávanie ostatných častí sveta, či už ide v počte a percente užívateľov Internetu, v rozvoji digitálnej ekonomiky a elektronického obchodu alebo v rozvoji informačnej spoločnosti všeobecne. Výnimku v Európe tvoria iba severské krajiny, z ktorých niektoré majú viacej on-line pripojených užívateľov ako USA.

Slovensko patrí v súčasnej dobe medzi krajiny výrazne zaostávajúce za vyspelými krajinami sveta vo všetkých oblastiach rozvoja informačnej spoločnosti, čo sa potom dosť výrazne prejavuje na výkonnosti a konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky i na životnej úrovni obyvateľov Slovenska. **Do dnešného dňa Slovensko dokonca**

nemá spracovaný žiaden oficiálny program podpory rozvoja informačnej spoločnosti na Slovensku, hoci to bolo už v roku 1996 uložené vládny uznesením č.807/1996. Súvisí to však aj s tým, že Slovensko nemá do dnešného dňa vypracovanú ani hospodársku a spoločenskú stratégiu a teda ani stanovené priority rozvoja ekonomiky a spoločnosti.

Podpora rozvoja digitálnej ekonomiky i informačnej spoločnosti teda v súčasnej dobe na Slovensku stále ešte patrí skôr do oblasti science-fiction. Hrozivé zaostávanie Slovenska v týchto oblastiach a tiež neustále sa zhoršujúca sa hospodárska situácia Slovenska budú stále viac ukazovať na urýchlenú potrebu vypracovania a okamžitej realizácie základných štátnych strategických programových dokumentov podpory rozvoja informačnej spoločnosti, digitálnej ekonomiky i elektronického obchodovania na Slovensku.

Nástup digitálnej ekonomiky a elektronického obchodovania začiatkom 21.storočia výrazne ovplyvnia štruktúru a pravidlá fungovania vytvárajúcej sa globálnej svetovej ekonomiky. Budú znamenať veľké prísluby pre stále väčší počet krajín sveta a zároveň značnú hrozbu pre tie krajiny, ktoré trendy digitalizácie a elektronického obchodovania nebudú schopné nastúpiť.

Marketing Magazine č.4 / 2000